

มनुษย์

ที่สมบุรณ์

ชยสาโร ภิกขุ

มานุษย ที่สมบูรณ์

ชยสาโร ภิกขุ

พิมพ์แจกเป็นธรรมบรณการด้วยศรัทธาของญาติโยม
หากท่านไม่ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือนี้แล้ว
โปรดมอบให้กับผู้อื่นที่จะได้ใช้ จะเป็นบุญเป็นกุศลอย่างยิ่ง

มนุษย์ที่สมบูรณ์

ชยสาโร ภิกขุ

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามคัดลอก ตัดตอน หรือนำไปพิมพ์จำหน่าย

หากท่านใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน โปรดติดต่อ
กองทุนสื่อธรรมะทอสี และมูลนิธิปัญญาประทีป

๑๐๒๓/๔๖ ซอยปรีดีพินมยงค์ ๔๑

สุขุมวิท ๗๑ เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๗๑๓-๓๖๗๔

www.thawasischool.com, www.panyaprateep.org

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ขอขอบคุณและอนุโมทนาผู้ถอดเทปและพิมพ์ต้นฉบับ
คุณสุภาวดี จันทร์ทัต ณ อยุรยา

ออกแบบปก วิชชุ เสริมสวัสดิ์ศรี

ศิลปกรรม สุนทร รมณีย์กุล

จัดทำโดย กองทุนสื่อธรรมะทอสี และมูลนิธิปัญญาประทีป

ดำเนินการพิมพ์โดย บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๘๐๐-๒๒๙๒ โทรสาร ๐-๒๘๐๐-๓๖๔๙

คำนำ

มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นอย่างไร มีจริงไหม เป็นไปได้ไหม พระอาจารย์ชยสาโรภกล่าวว่า ศาสนาพุทธอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องที่มีจริง เป็นไปได้ แต่ต้องมาจากการสร้างสมบารมี ศรัทธามั่นคง ความเพียรไม่ระย่อ และมีปัญญากำกับ

ธรรมเทศนาเรื่อง “มนุษย์ที่สมบูรณ์” นี้พระอาจารย์ชยสาโรเมตตาแสดงในงาน “ต่อเทียน” อันเป็นงานพิธีเปิดโรงเรียนปัญญาประทีป โรงเรียนประจำวิฑูทธ สหศึกษาระดับมัธยม รูปแบบปมเพาะชีวิต ที่ปากช่อง โคราซ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

คณะศิษย์เห็นว่าเป็นคำสั่งสอนที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจในเรื่องการศึกษาวิถีพุทธ รูปแบบปมเพาะชีวิต จึงได้ขออนุญาตพระอาจารย์จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน ซึ่งพระอาจารย์เมตตาอนุญาต

ในนามของคณะศิษยานุศิษย์และญาติโยม จึงใคร่
ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ชยสาโรเป็นอย่างยิ่ง
และขออนุโมทนาบุญทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนการศึกษา
วิถีพุทธ และการเผยแผ่ธรรมเป็นทาน เพื่อความสงบ
ร่มเย็นของสังคมไทยและสังคมโลกยิ่งๆ ขึ้นไป

คณะศิษยานุศิษย์
พฤตจิกายน ๒๕๕๒

มนุษย์ที่สมบูรณ์^๑

หัวข้อของการแสดงธรรมในวันนี้คงจะไม่แปลกประหลาดสำหรับชาวพุทธทั่วไป แต่ที่จริงแล้วมนุษย์ที่สมบูรณ์มีจริงไหม หลายๆ ศาสนาคงจะต้องปฏิเสธที่ต้องปฏิเสธก็เพราะว่าทุกศาสนามีปัญหา ข้อที่ต้องพยายามตอบ นั่นก็คือทำไมมนุษย์ทั่วไปมักจะมีความรู้สึกว่าชีวิตไม่สมบูรณ์ ชีวิตบกพร่อง ชีวิตขาดอะไรสักอย่าง เป็นความรู้สึกสามัญของมนุษย์เกือบจะทุกๆ คน

ศาสนาบางศาสนามีหลักความเชื่อที่ว่าความรู้สึกนี้เป็นผลการกระทำของมนุษย์คู่แรก เป็นสิ่งที่มนุษย์

^๑ ธรรมเทศนาโดยพระอาจารย์ชยสาโร ในงานต่อเทียน ฉลองเปิดโรงเรียนปัญญาประทีป ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ทุกคนต้องมี บางคนอาจจะถือว่าเป็นการลงโทษจาก
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอาจจะถือว่าเป็น
ความทุกข์ที่มนุษย์ต้องยอมรับ เป็นส่วนหนึ่งของ
ความเป็นมนุษย์ ชาวพุทธเราไม่เห็นด้วยกับศาสนา
กับลัทธิเหล่านั้น เพราะเรามีองค์สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าเป็นผู้พิสูจน์ด้วยพระองค์เองว่าชีวิต
ที่สมบูรณ์มีจริง ชีวิตที่สมบูรณ์คือชีวิตที่ปราศจาก
ทุกข์ ปราศจากกิเลสซึ่งเป็นเหตุให้เกิดทุกข์โดย
สิ้นเชิง อันนี้คือความสมบูรณ์ในฝ่ายลบ หรือสิ่งที่
หายไปเมื่อผู้ใดผู้หนึ่งเข้าถึงภาวะที่สมบูรณ์นั้น

ในฝ่ายบวกผู้มีชีวิตที่สมบูรณ์คือผู้มีปัญญาผู้มี
ความเมตตากรุณาเป็นแรงดลบันดาลใจ เจตนาของ
ผู้ที่ยังเชื่อมั่นว่าภายในชีวิตนี้มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เที่ยงแท้
ถาวรเป็นศูนย์กลางของชีวิตซึ่งท่านเรียกว่าอัตตา ผู้ที่

หลุดพ้นจากความหลงว่ามีสิ่งนั้นอยู่ด้วยปัญญาย่อม
เกิดความเมตตากรุณาอย่างไม่มีขอบเขตอย่างไม่มีที่
สิ้นสุดสำหรับสรรพสัตว์ทั้งหลาย เพราะท่านได้ทราบ
ด้วยปัญญาเป็นประสบการณ์ตรงว่ามนุษย์เราเป็น
ทุกข์เหลือเกิน และมนุษย์ชอบสร้างความทุกข์ให้กับ
เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยไม่จำเป็น
ถ้าจำเป็นแล้วก็จะมีความรู้สึกอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเข้าใจ
ชัดเจนแล้วว่าไม่จำเป็นความเมตตากรุณาความ
ต้องการที่จะช่วยให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงได้พ้นจาก
ความทุกข์ที่ไม่จำเป็นย่อมเกิดขึ้นในจิตใจของผู้ที่
ถึงพร้อมด้วยปัญญา ฉะนั้นปัญญาและความกรุณา
เป็นของคู่กันไปด้วยกัน แยกออกจากกันไม่ได้

คุณธรรมอีกข้อหนึ่งที่จะเด่นชัดในจิตใจของผู้ที่
ถึงความสมบูรณ์แล้ว คือความเป็นอิสระ จากการ

บีบคั้นของกิเลส ความอิจฉาริษยาเป็นสิ่งนำไปสู่หรือว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความสุขที่แท้จริง トラバโด ที่เรายังไม่เป็นอิสระจากกิเลส เราไม่สามารถที่จะสัมผัสหรือจะเสวยความสุขที่แท้จริงได้

สรุปว่าชีวิตที่สมบูรณ์คือชีวิตที่ปราศจากทุกข์ ปราศจากกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์โดยสิ้นเชิง ถึงพร้อมด้วยปัญญาความเมตตากรุณาและความเป็นอิสระภายใน ถ้าหากว่ามีแต่พระพุทธรูปองค์เดียวที่เคยเข้าถึงภาวะนี้ได้ เราอาจจะต้องยกท่านเป็นพระผู้เป็นเจ้าของเหมือนกับเป็นพระเจ้าต้องกราบไหว้บูชาอย่างเดียว เพราะความสมบูรณ์เป็นกรณีพิเศษสำหรับพระองค์แต่เพียงผู้เดียว แต่เนื่องจากว่าเรามีสายพระอริยเจ้าซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่พระพุทธรูปองค์ทรงแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรในวันอาสาฬหบูชา

แล้ว ด้วยการบรรลุปะเป็นพระโสดาบันของพระอัญญา
โกณฑัญญะ และมีการบรรลุอรหัตตผลของปัญจวัคคีย์
ทั้ง ๕ หลังจากได้ฟังอนัตตลักขณสูตร จากนั้นมีการ
เผยแผ่มีการสืบต่อมีกระแสของพระอริยเจ้า เรียกว่า
เป็นอริยวงศ์ ซึ่งมีทั้งนักบวชและฝ่ายฆราวาส มีทั้ง
ผู้ชายและผู้หญิงมีคนจากหลายๆประเทศตั้งแต่
สมัยพุทธกาลจนถึงทุกวันนี้

พระอริยเจ้าทั้งหลายเป็นผู้ที่ได้พิสูจน์ว่าชีวิต
ที่สมบูรณ์ไม่ใช่สิ่งที่เคยเกิดขึ้นแค่ครั้งเดียว ๒,๕๐๐
ปีที่แล้วที่ประเทศอินเดีย แต่ว่าเป็นสิ่งที่ทุกคน
หวังได้ ไม่ว่าเราเป็นชายเป็นหญิง เป็นชาวเอเชีย
เป็นชาวตะวันตกเป็นใครก็ตาม ไม่ว่ามีชาติชั้น
วรรณะอะไร ภาวะนี้เป็นสิ่งที่ควรจะเป็นเป้าหมาย
ของคนทุกคนที่เชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง

จะขอยกข้อสังเกตหรือเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาบางประการ เราถือว่าความทุกข์เป็นสิ่งไม่จำเป็น ความทุกข์ทางใจไม่จำเป็น ความทุกข์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาทำให้โลกทำให้สังคมของเราเต็มไปด้วยการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน การรบราฆ่าฟันกัน ความไม่ยุติธรรมในโลก นั่นก็ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น ถึงแม้ว่าเราไม่สามารถที่จะทำให้ความวุ่นวาย ความไม่ยุติธรรม ความเบียดเบียนนั้นหายจากโลกทีเดียว

เราถือว่าการที่สิ่งเหล่านี้ สิ่งที่ไม่มีความปรารถนา นั้นมีอยู่ แต่ไม่ได้เกิดจากการดลบันดาล ไม่ใช่การลงโทษจากเบื้องบนหรือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันใด แต่เกิดตามเหตุตามปัจจัย มนุษย์ผู้มีสติปัญญาสามารถจับหลักเหตุปัจจัยได้ สามารถใช้ความรู้ความเข้าใจในการลดเหตุปัจจัยให้เกิดกิเลสและเกิดความทุกข์ และ

ส่งเสริมเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความสงบร่มเย็นได้
ไม่เหลืออริสัจของมนุษย์ และถือว่าควรจะเป็นเป้าหมาย
ของมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะนับถือศาสนาไหนที่จะลด
ความทุกข์ของสรรพสัตว์ทั้งหลายเท่าที่จะลดได้ และ
ที่จะเพิ่มความสุขของสรรพสัตว์ทั้งหลายเท่าที่จะเพิ่มได้

พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนามุ่งมั่นจะ
แหวกแนว ในการที่ไม่ได้เน้นในคำสอนที่ชวนให้เชื่อ
หลักพุทธศาสนาไม่ได้ถือว่าเราจะระงับ หรือจะกลบ
เกลื่อนความรู้สึกว่าขาดอะไรสักอย่างด้วยพลังของ
ความเชื่อ อาจจะทำให้ได้ในบางกรณี แต่ว่าศรัทธา
เนื่องจากว่าเป็นสังขารมีเกิดมีดับต้องมีความเครียด
ซ่อนอยู่ภายใน ความเครียดนั้นคือความกลัวว่าจะ
สงสัย ฉะนั้นผู้ที่เชื่อมั่นต้องใจแคบไม่อยากจะรับฟัง
ข้อคิดที่คุกคามความเชื่อ ถือว่าความสงสัยเป็นบาป

เป็นสิ่งที่ไม่ดี ทนไม่ได้ที่จะเห็นคนมีความเชื่อมั่นที่ไม่เหมือนความเชื่อมั่นของตัวเอง เพราะทำให้เราหวั่นไหวไม่มากก็น้อย นี่ก็เป็นข้อบกพร่องของระบบความเชื่อทั้งหลาย

สำหรับพระพุทธศาสนา เราไม่ได้ถือว่าความรู้สึกพร่องที่เรารู้สึกกันอยู่ ที่เราต้องสัมผัสเป็นครั้งเป็นคราวนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี พุทธศาสนาเห็นว่าความรู้สึกนี้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์มี ๒ ประเภท มีประเภทที่เป็นปุถุชน และประเภทที่เป็นอริยชน ความทุกข์ความพร่องต่างๆ นั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่จริง แต่เป็นธรรมดาของปุถุชน ไม่ใช่ธรรมดาของอริยชน

พระพุทธศาสนาสอนว่าชีวิตเราจะปลอดภัย ชีวิตเราจะเข้าถึงความสุขที่แท้จริงด้วยปัญญา ปัญญา

กับความสุขต้องอยู่ด้วยกัน ความสุขที่เกิดขึ้นจาก
อวิชชาหรือจากการไม่รับฟังหรือไม่รับรู้ในความจริง
บางประการเป็นความสุขที่จอมปลอม เป็นความสุข
ที่เปราะบาง เป็นความสุขที่เราไว้วางใจไม่ได้ ความสุข
ที่ไว้วางใจได้เกิดจากปัญญา การรู้เท่าทันความเข้าใจ
ชีวิตในโลกตามความเป็นจริง เราจะเห็นได้ชัดว่า
ปัญญาเป็นคุณธรรมเอกในทางพระพุทธศาสนา
ถือว่าที่เราเป็นทุกข์และที่เราสร้างความทุกข์ให้กับ
คนอื่นเพราะขาดปัญญา การที่เราจะพบความสุข
ที่แท้จริงและสร้างความสุขและสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้
ให้กับตนเองและผู้อื่นได้ก็เพราะมีปัญญา

คำสอนในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาจะแตกต่าง
กับคำสอนในศาสนาอื่นซึ่งมีนิทาน มีเรื่องที่จะปลุกฝัง
ความเชื่อมั่นต่างๆ นานาหรือว่าจะมีคำสอนในเรื่อง

ข้อห้ามข้ออนุญาตต่างๆ สำหรับพุทธศาสนาคำสอน
จะเป็นอีกประเภทหนึ่ง คำสอนจะเป็นการขยายความ
ของกระบวนการฝึกอบรมการพัฒนาชีวิต การศึกษา
ในทางที่จะลดความทุกข์เพิ่มความสุขออกจากอวิชชา
ไปสู่ปัญญา อาตมาจึงมักกล่าวว่าพุทธศาสนาเป็น
ระบบการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ เราจะเข้าถึงชีวิตที่
สมบูรณ์ด้วยการพัฒนาที่สมบูรณ์ และการพัฒนาที่
สมบูรณ์ที่สุดที่เคยปรากฏในโลกคืออะไร ก็คืออริย
มรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นการพัฒนาชีวิตในทุกๆด้าน

การพัฒนาชีวิตในทุกๆ ด้านนั้นถ้าผู้ใดผู้หนึ่ง
ทำให้ถึงที่สุดแล้วก็จะเข้าถึงความเป็นอริยชน แต่
สำหรับคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนทั่วไปที่ยังไม่พร้อม
ที่จะเสียสละทุกอย่างเพื่อจะเข้าถึงภาวะสูงสุดนั้น
ไม่ได้หมายความว่าอริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่ใช่สิ่งที่มี

ประโยชน์ เพราะหลักการมีว่าการพัฒนาไม่ว่าในระดับไหนก็ตามถ้าหากว่าสอดคล้องกับหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ของพระพุทธเจ้าจะเป็นไปในทางที่สมดุลงานที่จะนำไปสู่ความสมบูรณ์

เมื่อเราต้องการจะพัฒนาระบบการศึกษาทั่วไปทั้งๆ ที่เราไม่มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาเด็กให้เป็นนักบวชต่อไป แต่ว่าเมื่อเด็กได้เข้าใจการศึกษาของตนที่สมบูรณ์ในทุกๆ ด้านของชีวิต ไม่มองแคบลงไปว่าเป็นแค่เรื่องวิชาการอย่างเดียว เรากล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่อยู่บนเส้นทางแห่งสัมมาทิฐิ ถ้าหากในระยะต่อไปอายุมากขึ้นต้องการจะเอาจริงเอาจังในทางธรรมให้มากขึ้นก็จะมีทางเลือก ถ้าหากว่าพอใจในระดับเป็นปุถุชนที่ดีคนหนึ่งก็เป็นทางเลือก แต่ละคนก็ต้องมีสิทธิที่จะอุทิศตนที่จะตั้งใจในการปฏิบัติธรรมมาก

น้อยเพียงใด

แต่อาตมาเชื่อมั่นว่าสังคมไทยเรานี้เป็นสังคมที่มีศักยภาพสูงที่จะเป็นสังคมพุทธ ที่เราผิดพลาดมานานเพราะเราประมาท เราถือว่าเมืองไทยเป็นเมืองพุทธโดยที่ไม่ได้พิจารณาเท่าที่ควรว่าเมืองพุทธเป็นอย่างไร อะไรคือหลักตัดสินว่าสังคมไหนเป็นพุทธหรือไม่เป็นพุทธ คำนี้มันมีความหมายอย่างไร ก็มีแต่พูดต่อๆ กันมาว่าเป็นเมืองพุทธ เอาแค่ว่าคนไทย ๙๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ถือตนว่าเป็นพุทธมากะ แต่ในภาคปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญมากในระดับทฤษฎี หรือว่าค่านิยม มุมมองต่อชีวิตของตน ความหมายของชีวิต คุณ徳การณ์ในชีวิต เป้าหมายชีวิต นับวันก็เขวออก จากสัมมาทฤษฎีในทางพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกวันๆ

พระพุทธศาสนาสอนให้เราหาความรู้เกี่ยวกับ

กับชีวิตทั้งชีวิต ไม่ได้มองแคบลงไปเรื่องการที่
จะเรียนรู้อะไรสักอย่างเพื่อจะให้เป็นฐานในการ
เลี้ยงชีพอย่างเดียว แต่ความคิดเรื่องนี้ก็ออกไปใน
ทางมงายพอสมควร อย่างเช่นที่อาตมาเคยศึกษามา
เมื่อมีการประเมินว่าผู้ที่จบการศึกษาไม่ว่าที่ไหน
ก็ตาม ใช้ความรู้ทางวิชาการที่ได้จากสถาบันการ
ศึกษาในที่ทำงานมากน้อยแค่ไหน เนื่องจากว่า
ทุกวันนี้สังคมเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เทคโนโลยีก็
เปลี่ยนแปลงเร็วมาก เข้าใจว่าจะใช้ประมาณ ๒๐%
วิชาการที่เรียนมา ๘๐% เกือบจะไม่ได้ใช้เลย ระดับ
MBA อาจจะมีมากกว่า ๘๐% ด้วยซ้ำที่ไม่ได้ใช้

ในเมื่อชีวิตของมนุษย์ทั่วไปกำลังเปลี่ยนแปลง
ไปอย่างรวดเร็ว และความเปลี่ยนแปลงจะไปในทาง
ที่เรามักจะคาดไม่ถึง นอกเหนือจากวิชาการแล้ว

อาตมาว่าเราต้องสร้างคนมีคุณภาพ สร้างคนที่พร้อมที่จะรับมือกับการท้าทายของโลกที่ปรวนแปรอย่างน่าเป็นห่วง ล้ำสุดทางสหประชาชาติได้บอกว่าในเมืองทั้งหลายที่จะรับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน กรุงเทพฯ เป็นอันดับที่ ๗ ในโลก ผลกระทบจะต้องหนักพอสมควร

วิธีแก้ไขไม่ใช่ที่เราจะทำตามที่เคยทำโดยใช้วิชาการเก่าๆ ผู้ที่จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อครอบครัวและสังคมมากที่สุด คือผู้ที่สามารถบริหารอารมณ์ของตัวเอง เป็นคนที่มีความหนักแน่นมั่นคง ผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดและเป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต้องเป็นผู้ที่อดทนขยันใจสู้

ในโรงเรียนวิถีพุทธเราถือว่าคุณธรรมต่างๆ ที่เราให้ความสำคัญนั้นไม่ควรจะมองว่าเป็น

ผลพลอยได้จากการศึกษา ครูที่สอนในระบบการศึกษาทุกๆระบบคงหวังว่าลูกศิษย์จะมีคุณธรรมดังกล่าว แต่ที่น่าสังเกตคือระบบที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยกคุณธรรมเหล่านั้นขึ้นมาเป็นเป้าหมายของการศึกษา หรือถ้ายกขึ้นมาเป็นคำขวัญหรือนโยบายของโรงเรียนก็ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการอบรมนักเรียนให้สามารถบ่มเพาะคุณธรรมเหล่านั้นให้เกิดขึ้นมาได้ พระพุทธศาสนาถือว่าความอดทนเป็นเป้าหมายของการศึกษาที่สำคัญข้อหนึ่ง ถ้าจบการศึกษาแล้วยังเป็นคนอ่อนแอ เจ้าอารมณ์ ก็ยังถือว่าเป็นคนขาดการศึกษา ถ้าเป็นคนขี้เกียจ ขี้คร้าน หรือเป็นคนเห็นแก่ตัว ขี้โกรธขี้โมโห เราควรจะถือว่าเป็นคนขาดการศึกษา เพราะการศึกษาไม่สมดุลกัน และในชีวิตจริงแล้วความรู้ทางวิชา

การเราจะไม่สามารถใช้อย่างคล่องแคล่ว เพราะว่ามีการอุปสรรคภายในจิตใจของตน

ในเรื่องของวิชาการ วิชาชีวิตก็ยังคงมีความเข้าใจผิดกันมาก อาตมาเองเมื่อฟังผู้ปกครองหรือคนทั่วไปพูดว่าสอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมก็ดีอยู่หรอก แต่กลัวอยู่ในโลกจะเอาตัวไม่รอด อาตมาฟังแล้วไม่สบายใจ เรื่องการศึกษานี้แปลกอย่างหนึ่ง คือหลายสิ่งหลายอย่างถ้าเป็นเรื่องวิชาการเรื่องสำคัญถ้าหากว่าเราไม่มีความรู้ในสิ่งนั้นเราไม่ค่อยจะกล้าออกความเห็น แต่บางเรื่องมนุษย์เราถึงจะมีความรู้หน่อยก็พร้อมที่จะออกความเห็น การศึกษาก็เป็นหนึ่งในเรื่องนั้น ทุกคนพร้อมจะมีความเห็นเรื่องการศึกษา แต่ความเห็นของคนทั่วไปมักจะขาดการใคร่ครวญขาดความรู้อย่างถ่องแท้ ถ้ามว่าผู้ที่

ออกความเห็นอย่างนี้เคยอ่านหนังสือเกี่ยวกับการศึกษามากน้อยแค่ไหนไหม มีข้อมูลใหม่ มีตัวอย่างใหม่ คิดมาอย่างดีแค่ไหน มีสถิติใหม่ คำตอบคือ **ไม่!** ที่พูดเพราะว่าเคยฟังมา หรือพูดด้วยความเป็นห่วง และพูดด้วยสามัญสำนึก

แท้ที่จริงแล้วผลการวิจัยที่ออกมาชัดเจน หลายๆ ครั้งระบุว่าปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในชีวิตของมนุษย์คือความอดทน คือการบริหารอารมณ์ มีผลต่อชีวิตมากกว่าไอคิว ถ้ายังไม่เชื่อเรื่องนี้ เอาวิธีง่ายที่สุด ลองเข้าไปในเว็บไซต์ที่ไปศึกษาเรื่องของสมาคมเมนซา^๒ ซึ่งเป็นสมาคมนำสำหรับคนที่มีไอคิวสูงเท่านั้น ถ้าหากว่าคนที่มีไอคิวสูงจะต้องประสบความสำเร็จสูงในตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำไมคนที่อยู่ใน

^๒ ดูรายละเอียดจาก www.mensa.org

สมาคมเมตตาซึ่งล้วนมีไอคิวสูงจึงมีอาชีพที่มีความหลากหลายมากมาย มีทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย และคนขับรถบรรทุก มีนักวิทยาศาสตร์ และพนักงานดับเพลิง มีคอมพิวเตอร์โปรแกรมเมอร์ และชาวนาไอคิวอย่างเดียวไม่ใช่สิ่งที่จะกำหนดชะตาชีวิต สิ่งที่จะกำหนดคือคุณธรรมที่พัฒนาพร้อมกันทั้งด้านพฤติกรรมด้านจิตใจและทางปัญญา ถ้าหากว่ามีรถยนต์จะเป็นรถเบนซ์หรือรถที่ว่าดีที่สุดคันหนึ่งแต่ไม่มีล้อ รถคันนั้นจะดีอย่างไรมันก็ไม่มีความหมายเพราะวิ่งไม่ได้ ไม่มีล้อ ถ้าเราฝึกให้ฉลาดในบางเรื่องแต่ที่เราประมาทหรือว่าละเลยในส่วนอื่น มันก็จะทำให้ส่วนที่ได้มาไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

ถ้าฝึกให้คนฉลาดแต่ขาดความรู้เกี่ยวกับตัวเอง มันก็ไม่ได้ทำให้ความทุกข์ในชีวิตลดน้อยลง

อันนี้เราก็น่าจะเห็นจากตัวอย่างในสังคม ถ้าขาด
 ความรู้ความเข้าใจในตัวเอง ความฉลาดนั้นเราจะ
 เอาไปใช้ในการหลอกตัวเองในการเข้าข้างตัวเอง คน
 ที่ฉลาดโง่คิดสูงๆ เวลาเขาเข้าข้างตัวเองนี้มีเหตุผล
 พร้อมหมด คนที่ฉลาดแต่เป็นในทางที่ขาดคุณธรรม
 กำกับเป็นคนอันตรายทั้งต่อตัวเองและต่อสังคม

พระพุทธศาสนาจึงถือว่าการศึกษา และ
 พัฒนาการของชีวิตต้องสมดุลกัน เราต้องเข้าใจว่า
 มันมีส่วนต่างๆของระบบการศึกษาที่ต้องพัฒนาทั้ง
 ด้านนอกและด้านใน^๓ ซึ่งมีผลต่อกัน อย่างเช่น ระบบ

^๓ การศึกษาวิถีพุทธ หลักสูตรบ่มเพาะชีวิต ที่ปัญญาประทีป เน้นสองด้าน
 นอก คือการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและโลกวัตถุรวมถึง
 สิ่งแวดล้อม ให้กิน อยู่ ดู ฟังเป็น และการสร้างความสัมพันธ์กับ
 เพื่อนมนุษย์ ให้สื่อสารเป็น ส่วนด้านในสองด้านได้แก่การฝึกอบรม
 จิตใจ ศึกษาเรื่องอารมณ์ ให้สุขเป็น และการพัฒนาปัญญาให้คิดเป็น

ศีลธรรม ศาสนาส่วนมากจะถือว่าศีลธรรมเป็นระบบ
ที่เกิดจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเป็นต้น ชาวตะวันตกจำนวน
ไม่น้อยถือว่าผู้ที่ไม่เชื่อในพระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงศีล
ไม่ได้ เพราะว่าพระผู้เป็นเจ้าของแหล่งเกิดของ
ศีลธรรม เขาจะรังเกียจคนที่ไม่เชื่อพระเจ้าเพราะ
ถือว่าเป็นผู้ที่ขาดศีลธรรม เมื่อเชื่อว่าศีลธรรมมาจาก
บรมเทพหรือพระผู้เป็นเจ้าของแล้ว การสอนจะเป็นใน
ลักษณะของระบบการให้รางวัลกับการลงโทษซึ่ง
กำหนดไว้ในพระคัมภีร์ ถ้าทำให้ตรงตามที่คัมภีร์
สอนก็รับรางวัล ไม่ตรงก็ต้องรับโทษ

แต่ในทาง**พระพุทธศาสนาถือว่าศีลธรรมเป็น**
ส่วนการฝึก เป็นส่วนการพัฒนาชีวิตในด้านนอก
ไม่ใช่เรื่องจะเชื่อฟังพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่เคย
ห้ามกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่พระพุทธองค์ทรง

ซึ่ให้เราเห็นชัดว่าการกระทำบางอย่างนำไปสู่ทุกข์
 การกระทำบางอย่างนำไปสู่สุข มนุษย์ผู้มีสติปัญญา
 จะเอาอย่างไร จะเอาทุกข์หรือจะเอาสุข พระพุทธเจ้า
 ท่านจึงให้ข้อมูลให้เราได้ทราบผลการกระทำ และให้
 ได้ทราบว่าเรื่องของศีลธรรมเป็นเรื่องข้อตกลงใน
 สังคม มีเหตุมีผลว่าผู้ที่ควบคุมการกระทำทางกาย
 ทางวาจาทำให้ตัวเองเป็นที่ไว้วางใจของคนรอบข้าง
 ทำให้มีความรู้สึกในชุมชนว่าปลอดภัยอบอุ่นน่าอยู่
 และผู้ที่อยู่ในชุมชนตั้งแต่ชุมชนเล็กสุดคือครอบครัว
 เป็นต้นไปที่รู้สึกปลอดภัยอยู่กับคนที่ไว้วางใจได้ อยู่ใน
 ชุมชนที่อบอุ่นแล้วเป็นผู้ที่พร้อมที่จะพัฒนาชีวิตใน
 ชั้นต่อไป ในชั้นจิตใจซึ่งเป็นด้านภายใน ถ้าคนเรา
 อยู่ในที่เรารู้สึกไม่ปลอดภัยอยู่ด้วยความหวาดระแวง
 ใครพูดอะไรก็ต้องสงสัยอยู่ตลอดเวลา ใช่หรือไม่ใช่

อย่างนี้เป็นต้น ยากที่จะพัฒนาชีวิตให้เดินหน้าต่อไปได้

มนุษย์เรามีสัญชาตญาณเหมือนสัตว์ทั่วไป มนุษย์เป็นสัตว์โลกอย่างหนึ่ง แต่มนุษย์มีความสามารถพิเศษ สามารถที่จะไม่ทำตามสัญชาตญาณในบางเรื่อง เมื่อมนุษย์เราต้องการจะทำอะไรสักอย่าง มักจะอ้างว่าเป็นธรรมชาติ แต่ธรรมชาติไม่ใช่สิ่งที่บังคับเราอยู่เสมอ ยกตัวอย่างทหารในสนามรบ สัญชาตญาณของคนในที่อันตรายที่อาจจะถูกยิงตาย หรือว่าได้รับบาดเจ็บอย่างสาหัสนั้นย่อมมีความกลัวเป็นธรรมดา คนที่อยู่ในสนามรบและไม่กลัวน่าจะเป็นผู้มีความผิดปกติทางจิต ฮีโร่คือใคร ฮีโร่ก็คือผู้ทำสิ่งที่ถูกต้องทุกอย่างที่กลัว ไม่ใช่เพราะไม่กลัว ถ้าไม่มีความกลัวไม่ใช่ฮีโร่ แต่เป็นคนโรคจิต

ในกรณีที่สัญชาตญาณที่รุนแรงคือกลัวตาย

เกิดขึ้น ทหารส่วนมากจะไม่หนีจากสนามรบ เพราะ
เราถือกันว่าทหารที่หนีจากสนามรบเป็นมนุษย์ที่แย
ใช้ไม่ได้ ทำอย่างนั้นมันน่าละอายที่สุด เป็นตัวอย่าง
ที่ว่าเมื่อความคิดค่านิยมความเชื่อถือ ข้อตกลงใน
สังคม มีอยู่แล้ว สามารถชนะสัญชาตญาณบางอย่างได้
ไม่จำเป็นต้องทำตามสัญชาตญาณ ส่วนมากเราคง
ไม่เคยเป็นทหารที่อยู่ในสนามรบ แต่ผู้ชายที่ผิดศีล
ข้อที่ ๓ มักจะอ้างธรรมชาติ อ้างว่าเป็นธรรมชาติของ
ผู้ชาย ไข่ ธรรมชาติของผู้ชายมีอยู่ แต่วามันอยู่ที่ว่า
เราจะทำตัวเหมือนสัตว์ ขอโทษ เหมือนสัตว์เดรัจฉาน
ที่ต้องอ้างสัญชาตญาณ และทำเพียงเพราะว่าเป็น
สัญชาตญาณ เราน่าจะมีความคิดบางอย่างที่ช่วย
ให้เราทำตัวที่เหนือกว่าสัญชาตญาณได้ คือการที่
อ้างสัญชาตญาณนี้ไม่เพียงพอ เพราะว่ามีมนุษย์เรา

ประเสริฐตรงที่ว่าไม่จำเป็นต้องทำตามสัญญาต-
ญาณ เราจะสูงขึ้น เพราะเรารู้เท่าทันสัญญาตญาณ
ไม่ได้เก็บกด แต่เราฉลาดในการบริหารอารมณ์
แนวความคิดในทางที่จะไม่ทำตามสัญญาตญาณ
ที่ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนและการ
เบียดเบียนกันในสังคม

นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เมื่อมีสัญญาต-
ญาณ มีความต้องการบางอย่าง ที่จะนำไปสู่ผลร้าย
ต่อชีวิต ร่างกายของตน ต่อครอบครัว ต่อชุมชน
ต่อสถาบัน ทำอย่างไรเราจึงจะมีความยับยั้งชั่งใจ
มีความรู้สึกในสิ่งที่ถูกต้องในเรื่องหน้าที่ ให้ความ
รู้สึกผิดชอบชั่วดีมีกำลังมากกว่าความอยากได้
ทำอย่างไรเราจึงจะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความฉลาด
เป็นทาสรับใช้ตัณหา ไปช่วยสร้างข้ออ้างหรือคำ

อธิบายว่าทำไมสิ่งที่กำลังจะทำอยู่ไม่เป็นไร ไม่เสียหาย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีวิธีดำเนินการตามหลักคำสอนที่ปฏิบัติได้จริง (Practical) ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้คนทั่วโลกกำลังหันมาสนใจศึกษาพระพุทธศาสนา หลักคำสอนไม่ได้สอนเพียงแค่ว่าคุณควรจะเป็นคนแบบไหน เช่น เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่ควรจะเอาर्डเอาเปรียบใคร ไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น ควรจะเป็นอย่างนี้ เรื่องที่ว่าเราควรจะเป็นไม่ควรจะเป็นใครๆก็น่าจะรู้อยู่แล้ว ประเด็นอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรเราจึงจะข้ามเหวระหว่างจุดที่เราเป็นอยู่ทุกวันนี้และจุดที่ว่าควรจะเป็น พระพุทธศาสนาเท่านั้นที่มีข้อวัตรปฏิบัติ มีแนวทางที่ชัดเจนละเอียดอ่อนประณีตมากในทุกๆแง่ทุกๆมุมในการที่จะชนะ

สิ่งที่เป็นอุปสรรคและสิ่งที่คอยกีดขวางจิตใจ และมี
แนวทางจะส่งเสริมที่จะพัฒนาสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น

ในเมืองไทยเนื่องจากว่าคน ๙๐ กว่าเปอร์เซ็นต์
เชื่อว่าตัวเองเป็นพุทธ เราไม่ต้องไปหาแนวทางใหม่
เพียงแต่ว่ากลับมาหาของเก่ามาสำรวจตรวจตราว่า
ที่เราเป็นพุทธนั้นมันคืออะไร หลักสำคัญไม่ใช่
เรื่องของพิธีกรรมทางศาสนา มันเป็นเรื่องของพุทธ
ธรรม ตัวระบบการพัฒนามนุษย์ และสิ่งนี้ที่จะเป็น
สิ่งเลิศประเสริฐในเมืองไทยที่เราสามารถเป็นผู้นำ
โลกได้

ในเรื่องของเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ ทางตะวัน
ตกก้าวหน้ากว่าเรามาก ต้องยอมรับ แต่**วิชาเกี่ยวกับ**
เรื่องของมนุษย์ ความสุขความทุกข์ของมนุษย์
เรื่องที่เกิดจากความเข้าใจธรรมชาติของชีวิต

ตามความเป็นจริงนั้น นักวิทยาศาสตร์ทางจิต
ของเราที่ยอดเยี่ยมที่สุดคือพระอริยเจ้าทั้งหลาย
ท่านได้ค้นคว้าท่านได้ค้นพบความจริงมากมาย
ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ของตะวันตกยังเข้าไม่ถึง

ถามนักวิทยาศาสตร์ตะวันตกว่าจิตคืออะไร
จิตกับสมองมีความสัมพันธ์กันอย่างไร สมองตายไป
แล้วจิตเป็นอย่างไร นักวิทยาศาสตร์ตะวันตกเขา
ไม่มีข้อมูล เขาพูดตามความเชื่อ ที่จริงแล้วเขาไม่รู้
นักวิทยาศาสตร์ได้เรียนรู้เรื่องโลกส่วนที่เขาวัดได้
คำนวณได้ แต่โลกและชีวิตส่วนที่เราวัดไม่ได้ก็มีมาก
อย่างเช่น ความรักลูกเราวัดได้ไหม ถ้าวัดไม่ได้แสดง
ว่าไม่มีใช่หรือเปล่า สิ่งที่สำคัญๆ มีคุณค่าสิ่งที่เป็น
หัวใจในชีวิตส่วนมากเราวัดไม่ได้ แต่เมื่อเราอยู่ใน
โลกแห่งการวัดการเก็บข้อมูล บางทีเราจะลืมว่าใคร

เป็นผู้เรียนรู้ ใครเป็นนักวิทยาศาสตร์ ใครเป็นผู้กระทำ ถ้าหากว่าเราไม่เข้าใจในตัวจิต ตัวผู้ที่คิด ผู้กระทำ แล้ว มันก็เป็นจุดบอดที่สำคัญมิใช่หรือ

พุทธศาสนาจึงเน้นว่าเรื่องภายนอกภายใน ต้องไปด้วยกัน ทั้งเรื่องวิชาการวิชาชีวิต เรื่องธรรมะ ถ้ามองว่ามันดีแต่ว่ากลัวจะอ่อนวิชาการกลัวจะแข่งไม่ได้กลัวไม่ทันคนไม่ทันโลก อาตมาฟังอย่างนี้เหมือนกับคนถามว่า สอนแต่เรื่องหลังมือ หลังมืออย่างนั้นหลังมืออย่างนี้ กลัวว่าจะไม่มี เรื่องหน้ามือ ที่จริงมันอยู่ด้วยกัน แสดงว่าคน ไม่รู้ว่ามือคืออะไร จึงถามคำถามอย่างนี้ได้

คนเราจะเรียนรู้อะไรก็แล้วแต่ เวลาจะท่องจำ เวลาจะเรียนรู้เรื่องต่างๆ มีอะไรที่จะสำคัญกว่าจิต ถ้าเครียดจะจำได้ไหม กังวลมากซึมเศร้ามาก เวลา

ใครสอนอะไรจะจำได้ใหม่ จิตใจต้องอยู่ในสภาพ
อย่างไรมันจึงจะรู้ รู้ได้อย่างไร จำได้ เอาไปใช้ได้
สามารถเชื่อมโยงกับความรู้ที่เคยเรียนมา จนกระทั่ง
เกิดความรู้ใหม่ ถ้าหากว่าไม่ใช่จิตใจที่สงบจิตใจที่มี
สติ ใครจะเป็นคนที่ถูกหลอกหลวงง่ายที่สุด คือคนที่มี
กิเลสมีความอยาก ใ้ใหม่ เวลาเขาโฆษณาหรือว่า
คนทุจริตคิดจะหลอกคน เขาไม่ได้คิดจะเอาความดี
ของคนเป็นเครื่องหลอก เขาจะเอาความคิดอยากได้
อยากได้มากอยากได้เร็ว อยากได้กำไรมากที่สุด
ลงทุนน้อยที่สุด นี่คือความคิดอย่างนี้ ความคิดทาง
กิเลสเป็นจุดอ่อนของมนุษย์ที่ทำให้เกิดปัญหา
มากมาย จิตใจที่ได้รับการฝึกที่รู้เท่าทัน เวลาใครกด
ปุ่มก็รู้ทันทีว่าเขาพยายามจะกดปุ่มของเราแล้ว
เมื่อเรารู้ทันก็ไม่หลง

ถ้าปฏิบัติธรรมถูกต้อง ยิ่งปฏิบัติยิ่งฉลาด
ยิ่งรู้เท่าทันจิตใจตัวเอง ยิ่งรู้เท่าทันจิตใจคนอื่น
ยิ่งรู้กาลเทศะ มันไม่ใช่ว่าปฏิบัติธรรมหรือสนใจ
เรื่องวิถิปุทธแล้ว จะเป็นคนอ่อนแอ ปล่อยยให้คนอื่น
เอาไรต์เอาเบียบ จะทำอะไรก็ได้ ฉันเป็นชาวพุทธฉัน
มีหน้าที่ทำใจ มันไม่ใช่อย่างนั้นเลย พระพุทธเจ้า
ท่านสอนให้เรารู้จักกาลเทศะ ผู้มีปัญญารู้จักกาลเทศะ
เวลาไหนควรจะปฏิเสธ เวลาไหนควรจะคล้อยตาม
เวลาไหนควรจะพูด เวลาไหนควรจะเงียบ เวลาไหน
ควรจะร้องเพลง เวลาไหนควรจะทำอะไร รู้กาลเทศะ
ว่าอะไรเหมาะสมในเวลานี้

ทางสายกลางคือการประพฤติทางกายทาง
วาจาใจที่เหมาะสมที่สุด (Optimum) ในเวลานั้น
เพื่อจะเข้าถึงเป้าหมายของตน ความเหมาะสม

ที่สุด (Optimum) มันไม่ใช่สิ่งที่ใครจะสอน ไม่มีหลักสูตรไม่มีหนังสือ แต่เราสอนให้คนพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดในเวลา นั้น พุดสิ่งที่ดีที่สุดในเวลา นั้น คิดสิ่งที่ดีที่สุดในเวลา นั้น นั่นก็คือมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุด พุดดีที่สุด คิดดีที่สุดในแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างที่เราคาดหวัง และสิ่งที่ไม่คาดคิด คือมีความพร้อมอยู่เสมอ นี่คือผลจากการศึกษาและฝึกอบรมในแนวทางของพระพุทธศาสนา

ฉะนั้นที่โรงเรียนปัญญาประทีปเราก็มีอุดมการณ์อย่างนี้ เมื่อกี้นี้อาตมาก็ระลึกถึงโยมพ่อ โยมพ่อของอาตมามักจะสั่งสอนโดยใช้ภาษาชีวิตต่างๆ เป็นหลัก แล้วสิ่งที่ท่านสอนอาตมาอยู่เสมอก็คือ “If a thing is worth doing, it is worth doing well.” คือสิ่งใด

ถ้าสมควรจะทำก็ควรจะทำให้ดีที่สุดที่จะทำได้ หมายถึงว่าเมื่อกำหนดว่าอะไรควรทำ จะต้องอุทิศตนทำเต็มที่ในสิ่งนั้นให้เต็มความสามารถ นี่คือ คำสอนที่รับจากโยมพ่อที่จำไว้ตลอด

ตอนหลังอาตมาได้อ่านข้อความของนักปราชญ์คนหนึ่ง ท่านเอาคำพูดทำนองนี้แต่เปลี่ยนแปลงไป ท่านบอกว่า “If a thing is worth doing well, it is worth doing badly.” ความหมายของเขาคือว่า ถ้าสิ่ง^๑ที่ควรทำแล้ว ควรจะทำ^๒ทั้งๆที่^๓ในเบื้องต้นอาจจะมีข้อบกพร่อง คือไม่ตั้งเป้าหมายสูงเกินไปว่าจะต้องสมบูรณ์แบบตั้งแต่วันแรก คือถ้าสมควรจะทำจริงๆแล้ว ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต้องเรียนรู้จากความผิดพลาด อย่างเช่นเราเป็นพ่อแม่ก็ดี จะเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์แบบตั้งแต่วันแรกก็เป็นไปได้ยาก เราก็เรียน

รู้ในการเป็นพ่อแม่ พยายามจะให้มันเป็นพ่อแม่ที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ถ้าคิดว่าจะต้องเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์แบบตั้งแต่ก่อนที่จะมีลูก มนุษยชาติก็คงสูญพันธุ์ไปนานแล้ว ฉะนั้นเราก็มีลูกทุกๆ ที่ไม่รู้อาจจะเป็นพ่อที่ดีขนาดไหน หรือว่าจะเป็นแม่ที่ดีขนาดไหน แต่ว่าก็จะพยายาม

ในเรื่องของการศึกษาวิถึพุทธในประเทศไทย เป็นสิ่งที่น่าเศร้าว่าเมืองไทยเป็นเมืองพุทธมาตั้งนานแล้วแต่ที่เราเพิ่งเริ่มจะคิดพัฒนาในด้านนี้ หลังจากการศึกษาถูกย้ายออกจากโรงเรียนวัดแล้วก็มีแต่ตามระบบของฝรั่ง ฝรั่งเขาผิดพลาดอย่างไรเราก็ยินดีผิดพลาดตามเขา บางครั้งถือความผิดพลาดของเขาไปเรียกว่าความเจริญก็มี อะไรที่เป็นเรื่องล่าสุดของเขาเราก็ถือว่าเป็นเรื่องทันสมัย เลยหลง

คำว่าทันสมัยว่าต้องดีเสมอไป ของเราเป็นของอกาลิโก ไม่ขึ้นกับกาลเวลา สิ่งที่เราสามารถเอามาใช้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงได้ตลอดเวลา

ในโรงเรียนปัญญาประทีปเป็นรุ่นแรกก็คงจะมีผิดพลาดบ้าง แต่ว่าอาตมาเชื่อว่าทุกคนที่นี่มีอุดมการณ์ มีความจริงใจมีความพยายาม และถึงจะผิดพลาดก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ช่วยๆ กัน เพราะว่าทุกคนที่นี่ต้องเป็นนักศึกษา จนกระทั่งเจอภาวะที่เรียกว่าอเสขะเรียกว่าพระอรหันต์ แต่เรายังไม่ใช้พระอรหันต์จึงต้องศึกษา อาตมาก็ขออนุโมทนา

ตอนทำวันนี้จะเล่าเรื่องที่เคยอ่าน เรื่องเกิดที่เมืองจีน ข้าราชการผู้ใหญ่ออกไปต่างจังหวัดลูกน้องก็อยากให้ท่านไปกราบพระผู้ใหญ่ในวัดป่า ทางลูกน้องก็ไปติดต่อกับวัด ทางวัดก็ต้องไปเตรียมสถานที่

พระณรรฐกสิษย์วัดทุกคนทำงานหนักเพื่อจะเตรียมต้อนรับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เขาเข้ามาแล้วก็ไปนั่งคุยกับท่านเจ้าอาวาส แล้วตามสไตล์ของคนจีนในสมัยนั้น เขาแต่งกลอนแล้วพูดออกมาว่า โอ ชีวิตรุ่นวายนัก ได้มีเวลาพักเข้าวัดได้รับความสงบร่มเย็นสักสิบกว่านาที่ แล้วจึงจะกลับไปสู้ต่อ อันนี้ความหมายโดยรวม

เมื่อท่านกล่าวเสร็จแล้วก็สังเกตเห็นว่าเจ้าอาวาสยิ้มนิดๆ ถามว่าทำไมท่านอาจารย์จึงยิ้มอย่างนั้น ท่านบอกว่าเพราะว่าสิบกว่านาที่ที่สงบร่มเย็นของคุณคือสามวันสามคืนของการทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยเกือบตายของชาววัด ท่านจึงกล่าวว่าพวกเราเข้ามาก็เห็นความสำเร็จ ความสวยงามทุกสิ่งทุกอย่างของสถานที่นี้ แต่ว่าชาวปัญญาประทีปและกัลยาณมิตรจากทอสีทำงานหนักก่อนหน้านี้ตั้ง

หลายวัน เราก็ขออนุโมทนา เมื่อวานนี้เด็กนักเรียน
บางคนบ่นเหนื่อย อาตมาบอกว่าทุกข์เพราะอะไร
ทุกข์เพราะเหนื่อยหรือว่าทุกข์เพราะไม่อยากเหนื่อย
ทุกข์เพราะไม่อยากเหนื่อยใช่ไหม ถ้าเราเห็นว่ายิ่ง
เหนื่อยยิ่งได้บุญ ความรู้สึกเปลี่ยนใหม่

ฉะนั้นชาวปัญญาประทีปและเพื่อนๆ ที่มาช่วย
กันก็ได้บุญ ซึ่งวัดได้ด้วยความเหนื่อย พวกเราก็
อนุโมทนา และขอให้ทุกคนที่อยู่ที่นี่นักศึกษาทุก
ระดับระดับนักเรียนระดับครูระดับผู้ปกครองระดับ
ผู้หวังดีต่อโรงเรียนทุกๆ คน ขอให้มีความเจริญ
ก้าวหน้าในสิ่งดีงามทั้งหลายตลอดกาลนาน

ชยสาโร ภิกขุ

นามเดิม

ฌอน ชิเวอร์ตัน (Shaun Chiverton)

พ.ศ. ๒๕๐๑

เกิดที่ประเทศอังกฤษ

พ.ศ. ๒๕๒๑

ได้พบกับพระอาจารย์สุเมโธ

(พระราชสุเมธาจารย์ วัดอมราวดี ประเทศอังกฤษ)

ที่วิหารแฮมสเต็ด ประเทศอังกฤษ

ถือเพศเป็นอนาคาริก (ปะขาว)

อยู่กับพระอาจารย์สุเมโธ ๑ พรรษา

แล้วเดินทางมายังประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๒๒

บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดหนองป่าพง

จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๒๓

อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดหนองป่าพง

โดยมี พระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อชา สุภัทโท)

เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔

รักษาการเจ้าอาวาส วัดปานานาชาติ

จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน

พำนัก ณ สถานพำนักสงฆ์

จังหวัดนครราชสีมา

มูลนิธิปัญญาประทีป

ความเป็นมา

มูลนิธิปัญญาประทีป จัดตั้งโดยคณะผู้บริหารโรงเรียนทอสี ด้วยความร่วมมือจากคณะครู ผู้ปกครองและญาติโยมซึ่งเป็นลูกศิษย์พระอาจารย์ชยสาโร กระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลอย่างเป็นทางการ เลขที่ทะเบียน กท. ๑๔๐๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๑

วัตถุประสงค์

- ๑) สนับสนุนการพัฒนาสถาบันการศึกษาวิถีพุทธที่มีระบบไตรสิกขาของพระพุทธ ศาสนาเป็นหลัก
- ๒) เผยแผ่หลักธรรมคำสอนผ่านการจัดการฝึกอบรม และปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่สื่อธรรมะรูปแบบต่าง ๆ โดยแจกเป็นธรรมทาน
- ๓) เพิ่มพูนความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม สนับสนุน การพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔) ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อดำเนินกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์

คณะที่ปรึกษา

พระอาจารย์ชยสาโรเป็นองค์ประธานที่ปรึกษา โดยมีคณะที่ปรึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ อาทิ ด้านนิเวศวิทยา พลังงานทดแทน สิ่งแวดล้อม เกษตรอินทรีย์ เทคโนโลยีสารสนเทศวิทยาศาสตร์สุขภาพ การเงิน กฎหมาย การสื่อสาร การละครดนตรี วัฒนธรรม ศิลปกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิฯ ได้รับเกียรติจากรองศาสตราจารย์นายแพทย์ปรีดา ทัศนประดิษฐ์ เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และมีคุณบุบผาสวัสดิ์ รัชชตาตะนันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนทอสีเป็น เลขานุการฯ

การดำเนินการ

- มูลนิธิฯ เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมปัญญาประทีป ในรูปแบบโรงเรียนบ่มเพาะชีวิตเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านการศึกษาวิถีพุทธ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ข้างต้น โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ที่ บ้านหนองน้อย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- มูลนิธิฯ ร่วมมือกับโรงเรียนทอสี ในการผลิตและเผยแพร่สื่อธรรมะ แจกเป็นธรรมทาน ผ่านกองทุนสื่อธรรมะ โดยในส่วนของโรงเรียนทอสีฯ ได้ดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕

รายชื่อสื่อธรรมะจัดทำโดยกองทุนสื่อธรรมะทอสี

หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ชยสาโร

๑. ทำไม (ปี ๒๕๔๘)	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๑๖ มกราคม ๒๕๔๘ - มกราคม ๒๕๕๐	จำนวน ๖๙,๓๐๐ เล่ม
ฉบับตัวอักษรใหญ่	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ - มิถุนายน ๒๕๕๒	จำนวน ๓๑,๕๐๐ เล่ม
๒. ทำไม (แยก ๕ เล่มย่อย)	เกิดมาทำไม, เข้าวัดทำไม, หลับตาทำไม, ทุกข์ทำไม, ตายก่อนตายทำไม	
	พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๕,๐๐๐ ชุด
๓. ชีวิตคือการท้าทาย	พิมพ์ครั้งที่ ๒ - ๓ กันยายน ๒๕๔๘ - ตุลาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๓,๐๐๐ เล่ม
๔. ไส้เทค ไส้ทุกข์	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ ตุลาคม ๒๕๔๘ - สิงหาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๘,๐๐๐ เล่ม
๕. หนักค้ำค้ำสิทธิ์	พิมพ์มาแล้ว	จำนวนประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๙ - ตุลาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๗๑,๐๐๐ เล่ม
๖. ปัจจุบันสดใส	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕ ไม่ทราบปีเริ่มพิมพ์ - กรกฎาคม ๒๕๕๑	จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๓ - ๕ มีนาคม ๒๕๔๙ - กรกฎาคม ๒๕๕๑	จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม
๗. นักเพ่งคุณ นักจับถูก	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๔ สิงหาคม - กันยายน ๒๕๕๑	จำนวน ๒๒,๐๐๐ เล่ม
๘. สุขเป็น ก็เป็นสุข	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๑๐ ปี ๒๕๔๑- ๒๕๔๘	จำนวนประมาณ ๖๐,๐๐๐ เล่ม
ฉบับตัวอักษรใหญ่	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๗ กันยายน ๒๕๔๙ - มิถุนายน ๒๕๕๒	จำนวน ๓๕,๐๐๐ เล่ม
๙. why ไหว้ ?	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - ธันวาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๗,๕๐๐ เล่ม
๑๐. พ่อแม่ผู้แสดงโลก	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙ - สิงหาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๒๕,๐๐๐ เล่ม
๑๑. โหลหนึ่งก็ถึง ๗	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒	จำนวน ๓๐,๕๐๐ เล่ม
๑๒. ไม่เก่า ไม่ใหม่ ไม่ไทย ไม่เทศ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ สิงหาคม ๒๕๔๙ - กันยายน ๒๕๕๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๑๓. อาณาจักรแห่งปัญญา	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕ ธันวาคม ๒๕๔๗ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐	จำนวน ๑๓,๕๐๐ เล่ม

๑๔. สบาย สบาย สไตล์พุทธ พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๔	กรกฎาคม ๒๕๔๙ - กันยายน ๒๕๕๒	จำนวน ๑๙,๐๐๐ เล่ม	
๑๕. หลับตาทำไม - การฝึกสติ เจริญสมาธิ และพัฒนาปัญญา	พิมพ์ครั้งที่ ๑	กรกฎาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๑๖. กระโถน - กระถาง	พิมพ์มาแล้ว		จำนวน ๓๐,๐๐๐ เล่ม
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๑	สิงหาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๑๗. ๖ พระสูตร	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒	สิงหาคม ๒๕๔๖ - สิงหาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม
๑๘. หลักรัก	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕	สิงหาคม ๒๕๕๑ - สิงหาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๔๑,๐๐๐ เล่ม
๑๙. เพื่อนนอก เพื่อนใน	พิมพ์มาแล้ว		จำนวน ๗๗,๐๐๐ เล่ม
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒	มีนาคม ๒๕๕๑ - สิงหาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒๐. สิ่งดีที่สุดในสำหรับลูก	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๕	กุมภาพันธ์ - พฤศจิกายน ๒๕๕๒	จำนวน ๒๑,๐๐๐ เล่ม
๒๑. สัจธรรมสะท้อน	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓	มกราคม - กันยายน ๒๕๕๑	จำนวน ๓๐,๐๐๐ เล่ม
๒๒. ตรุนธรรม	พิมพ์มาแล้ว		จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๓	กันยายน ๒๕๕๑	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒๓. สรณะ	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓	พฤศจิกายน ๒๕๕๑ - สิงหาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
๒๔. ความฉลาดไร้พรหมแดน	พิมพ์มาแล้ว	จำนวนประมาณ ๒๕,๐๐๐ เล่ม	
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๑	พฤศจิกายน ๒๕๕๑	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒๕. สร้างตน	พิมพ์ครั้งที่ ๑	พ.ศ. ๒๕๔๕ ภายใต้อธิชื่อ "จากใจท่านถึงใจเรา"	
ฉบับจัดรูปเล่มใหม่	พิมพ์ครั้งที่ ๓	ธันวาคม ๒๕๕๑	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒๖. คลายปม	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒	ธันวาคม ๒๕๕๑ - เมษายน ๒๕๕๒	จำนวน ๑๖,๐๐๐ เล่ม
๒๗. เเพาะปัญญา	พิมพ์ครั้งที่ ๑	พฤษภาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม
๒๘. ธรรม...เอาการเอางาน	พิมพ์ครั้งที่ ๑	ตุลาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒๙. เรื่องท่านเล่า	พิมพ์ครั้งที่ ๑	ตุลาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม
๓๐. มนุษย์ที่สมบูรณ์	พิมพ์ครั้งที่ ๑	พฤศจิกายน ๒๕๕๒	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ท่านอื่นๆ

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

๑. Bodhinyana	พิมพ์ครั้งที่ ๑	October 2007	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๒. A Taste of Freedom	พิมพ์ครั้งที่ ๑	October 2007	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
๓. Living Dhamma	พิมพ์ครั้งที่ ๑	January 2008	จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม
๔. Food for the Heart	พิมพ์ครั้งที่ ๑	February 2008	จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม
๕. Unshakeable Peace	พิมพ์ครั้งที่ ๑	September 2008	จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม
๖. A Tree in a Forest	พิมพ์ครั้งที่ ๑	November 2008	จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๑. การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น-ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม	พิมพ์มาแล้วประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม		
ฉบับโรงเรียนทอสี	พิมพ์ครั้งที่ ๑	มีนาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
๒. คนไทย ไซกบแต่ว่า ?	โดยวัดญาณเวศกวันและโรงเรียนทอสี		
	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒	มีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๕๒	จำนวน ๑๑,๐๐๐ เล่ม

พระอาจารย์ญาณธมฺโม

๑. หมากเงาะก็ได้ เชาซะก็ตี	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓	พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - ธันวาคม ๒๕๕๐	จำนวน ๒๒,๕๐๐ เล่ม
๒. Walking Meditation	พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒	September 2006 - July 2007	จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม
๓. อิทธิฤทธิ์ที่น่าประหลาด	พิมพ์ครั้งที่ ๑	สิงหาคม ๒๕๕๑	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พระอาจารย์ปสันโน

๑. A Dhamma Compass พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ February - May 2007 จำนวน ๑๔,๐๐๐ เล่ม

อื่น ๆ

๑. สวดมนต์ภาวนา พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๔ เมษายน ๒๕๔๙ - สิงหาคม ๒๕๕๐ จำนวน ๑๖,๕๐๐ เล่ม

ฉบับจัดรูปเล่มใหม่ พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๒ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

๒. Instructions de Méditation

พิมพ์ครั้งที่ ๑ September 2008 จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

รายชื่อหนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ชยสาโรจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อื่น

๑. ไกล่ตัว	๒. บัจจันสติไล	๓. ดรุณธรรม	๔. เพื่อนนอก เพื่อนใน
๕. สัจธรรมสะท้อน	๖. ธรรมะนำสมัย	๗. หลับตาเรียน	๘. ไม่เก่าไม่ใหม่ ไม่ไทยไม่เทศ
๙. กระโดน กระดาษ	๑๐. ลำเตียวกัน	๑๑. หนี่คักคีลลิตี	๑๒. ความฉลาดไร้พรมแดน
๑๓. คุณค่าสิ่งล้ำค่า	๑๔. อานาจักรแห่งปัญญา		

รายชื่อสื่อธรรมะในรูปแบบ CD/DVD/MP3

โดย พระอาจารย์ชยสาโร

๑. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘	ชุดละ ๖ แผ่น
๒. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๔๙	ชุดละ ๑ แผ่น
๓. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๕๐	ชุดละ ๑ แผ่น

๔. ธรรมเทศนาพระอาจารย์ชยสาโร บ้านพอ ปี ๒๕๔๙-๒๕๕๒	ชุดละ ๕ แผ่น
๕. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๕-๒๕๔๖	ชุดละ ๕ แผ่น
๖. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๗	ชุดละ ๔ แผ่น
๗. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๘	ชุดละ ๔ แผ่น
๘. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๙	ชุดละ ๔ แผ่น
๙. ธรรมเทศนาพระอาจารย์ชยสาโร ปี ๒๕๕๐	ชุดละ ๕ แผ่น
๑๐. การอบรม และปฏิบัติธรรม ทวีไป ตุลาคม ๒๕๔๘	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๑. การอบรม และปฏิบัติธรรม ครู กรกฎาคม ๒๕๔๘	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๒. ธรรมเทศนาอบรม ครู ณ บ้านบุญ ปากช่อง ตุลาคม ๒๕๕๐	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๓. ธรรมเทศนาในการปฏิบัติธรรมครู ณ บ้านบุญ ปากช่อง ตุลาคม ๒๕๕๑	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๔. การอบรม และปฏิบัติธรรม ระดับวัยรุ่น สิงหาคม ๒๕๔๘ และ ๒๕๔๙	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๕. การอบรมหนุ่มสาวและวัยรุ่น ณ บ้านบุญ ปากช่อง สิงหาคม ๒๕๕๑	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๖. การอบรม และปฏิบัติธรรม ทวีไป กรกฎาคม ๒๕๔๙	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๗. ธรรมเทศนาอบรม นักเรียนประถม ๖ และ ผู้ปกครอง ณ บัญญาประทีป ปากช่อง มีนาคม ๒๕๕๐	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๘. ธรรมเทศนาปฏิบัติธรรมประถม ๖ และ ผู้ปกครอง ปี ๒๕๕๑	ชุดละ ๑ แผ่น
๑๙. ธรรมเทศนาอบรม ญาติโยม ณ บ้านบุญ ปากช่อง กรกฎาคม ๒๕๕๐	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๐. ธรรมเทศนาอบรม ญาติโยม ณ บ้านบุญ ปากช่อง กรกฎาคม ๒๕๕๑	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๑. ธรรมเทศนาอบรม วันแม่ ณ บ้านบุญ ปากช่อง สิงหาคม ๒๕๕๐	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๒. การฝึกสติ พัฒนาสมาธิ และเจริญปัญญา (รวบรวมจากหลายปี)	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๓. การศึกษาวิถีสัทธ สมเด็จพระปี ๒๕๔๙	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๔. ซีดีธรรมะ เรื่องเส้นทางสงบ และเพลงธรรมะภาษาอังกฤษ	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๕. ซีดีดีโหลหนึ่งก็ถึง คุณธรรม ๑๒ ประการเพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิถีสัทธ	ชุดละ ๑ แผ่น
๒๖. ธรรมเทศนา ชีวิตคือการศึกษา (รวบรวมจากหลายปี)	ชุดละ ๑ แผ่น

๒๗. ธรรมเทศนา พระอาจารย์ชยสาโร วัดป่านานาชาติ ๒๕๓๒ - ๒๕๔๔ ชุดที่ ๑ แผ่นที่ ๑-๖ ชุดละ ๖ แผ่น

๒๘. ธรรมเทศนาพระอาจารย์ชยสาโร วัดป่านานาชาติ ๒๕๓๑-๒๕๔๔ ชุดที่ ๒ แผ่นที่ ๗-๑๒ ชุดละ ๖ แผ่น

โดย พระอาจารย์ท่านอื่น ๆ

๑. ธรรมะกับการศึกษา โดย ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) มิถุนายน ๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น

๒. พระธรรมเทศนา โดย พระอาจารย์ปสันโน ระหว่างปลีกวิเวกในประเทศไทย ก.พ.๔๙ - ก.พ. ๕๐ ชุดละ ๔ แผ่น

ธรรมเทศนาภาษาอังกฤษ

๑. Dhamma talks by Ajahn Jayasaro Volume I in two discs (May 2007)

๒. Dhamma talks by Ajahn Jayasaro Volume II in two discs (May 2007)

๓. Wat Pah Nanachat CD-Rom Dhamma talks, Chanting, Pictures and Books in one disc (June 2006)

๔. Ajahn Jayasaro Dhamma Talks from in Retreat Programs During 2006-2008
in two discs (June 2008)

ชยสาโร ภิกขุ

มนุษย์ ศัลยารณ